

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»
Εαρινό εξάμηνο 2022

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΓΧΩΡΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Μάθημα επιλογής Β' εξάμηνου

Τετάρτη 7.00-10.00 μ.μ.

Διδάσκουσα: Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Σουζάννα Βέρνυ

E-mail: sverney@pspa.uoa.gr

Περιγραφή Μαθήματος

Το μάθημα αξιοποιεί την περιπτωσιολογική μελέτη ενός συγκεκριμένου κράτους-μέλους προκειμένου να αναδείξει πως το ζήτημα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης αντιμετωπίζεται στο επίπεδο του κράτους-μέλους. Επιλέχθηκε η Ελλάδα, όχι μόνο λόγω πιθανής προηγούμενης εξοικείωσης των φοιτητών με την περίπτωση αλλά και λόγω του ρόλου που έπαιξε η χώρα αυτή σε σημαντικές στιγμές στην ιστορία της ολοκλήρωσης.

Το μάθημα έχει τρεις θεματικούς άξονες. Μέσω του ελληνικού παραδείγματος, εξετάζει:

- τις προκλήσεις που προκύπτουν για τα κράτη-μέλη από τη συνεχή εμβάθυνση και διεύρυνση της διαδικασίας ολοκλήρωσης
- πώς σχηματίζεται η τοποθέτηση ενός κράτους-μέλους απέναντι στις προκλήσεις αυτές και
- πώς διαμορφώνεται το θέμα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης ως ζήτημα της εσωτερικής πολιτικής σκηνής.

Χρονολογικά, το μάθημα καλύπτει τις σχέσεις της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα / Ευρωπαϊκή Ένωση από το τέλος της δεκαετίας του 1950 μέχρι σήμερα, εστιάζοντας σε συγκεκριμένες «αποφάσεις που έγραψαν ιστορία» που λήφθηκαν από διαδοχικές ελληνικές κυβερνήσεις κατά την περίοδο αυτή.

Το μάθημα αποσκοπεί:

- στην ενίσχυση της γνώσης των φοιτητών για τη δυναμική φύση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και τις επιπτώσεις της συνεχούς εξέλιξης της διαδικασίας για τα συμμετέχοντα κράτη
- στην κατανόηση των παραγόντων που διαμορφώνουν τις εθνικές προτιμήσεις απέναντι στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση καθώς και την εξέλιξη τους σε βάθος χρόνου
- στην ανάδειξη της αλληλεπίδρασης ανάμεσα στα εθνικά συμφέροντα και στην εξέλιξη της ολοκλήρωσης
- στην εξοικείωση των φοιτητών με τις επιστημονικές συζητήσεις γύρω από τη στάση των ελίτ και της κοινής γνώμης απέναντι στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση

Οργάνωση

Το μάθημα χωρίζεται σε έξι χρονολογικές ενότητες, οι οποίες αφορούν έξι διαφορετικές ιστορικές φάσεις της ευρωπαϊκής πορείας της Ελλάδας («στιγμές όταν γράφτηκε ιστορία») και συγκεκριμένα:

- την αρχική επιλογή στη δεκαετία του 1950 για συμμετοχή στην ενοποιητική διαδικασία με την υποβολή αίτησης για τη *σύναψη Συμφωνίας Σύνδεσης*
- την απόφαση στη δεκαετία του 1970 για την *επίσπευση της Ένταξης* της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ως πλήρες μέλος
- την επιλογή της *συναίνεσης στην εμβάθυνση* της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στη δεκαετία του 1980 (Εσωτερική αγορά, Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη)
- την *στροφή υπέρ της ομοσπονδίας* στο τέλος του Ψυχρού Πολέμου και της δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ΟΝΕ στις αρχές της δεκαετίας του 1990
- την επιλογή υπέρ του εξευρωπαϊσμού κατά τη *μέτα-Μάαστριχτ* εποχή, με αποκορύφωμα την *αποδοχή της υποψηφιότητας της Τουρκίας* για ένταξη στην ΕΕ
- την επιλογή της *παραμονής στην Ευρωζώνη* κατά την περίοδο της διεθνούς οικονομικής κρίσης

Το μάθημα προσφέρει στους συμμετέχοντες τη δυνατότητα να διεξάγουν μία ατομική εργασία, η οποία εντάσσεται σε ένα ευρύτερο συλλογικό πλαίσιο.

Μαθησιακά αποτελέσματα

Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος, η/ο φοιτήτρια/ητής θα:

- Κατανοεί την διαχρονική εξέλιξη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και θα γνωρίζει τις σημαντικές κρίσιμες καμπές στη διαδικασία αυτή
- Έχει γνώση των διλημάτων που δημιουργεί η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση για τα κράτη-μέλη όπως και των παραγόντων που διαμορφώνουν τις εθνικές ευρωπαϊκές πολιτικές
- Έχει εξοικειωθεί με τις επιστημονικές συζητήσεις σχετικά με τον ευρωσκεπτικισμό και με την υποστήριξη για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση
- Έχει βαθύτερη γνώση των σχέσεων Ελλάδας-ΕΟΚ/ΕΕ σε βάθος χρόνου
- Έχει διαβάσει και αναλύσει επιλεγμένες πρωτογενείς πηγές (επίσημα κείμενα, ομιλίες πολιτικών) που σχετίζονται με το θεματικό του μαθήματος
- Έχει συγγράψει μία ατομική εργασία, επιλέγοντας ανάμεσα σε μία ανάλυση βασισμένη σε δευτερογενείς πηγές ή μία πρώτη εμπειρία στην επεξεργασία πρωτογενών πηγών (π.χ. πρακτικά της Βουλής, δημοσκοπήσεις)

Ενότητες του Μαθήματος και Πρόγραμμα Παραδόσεων

Εισαγωγή

Η Ελλάδα και η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση από το 1959 μέχρι Σήμερα: Οι Γρίφοι και το Πλαίσιο Ανάλυσης

Ενότητα Α' (2 παραδόσεις)

Το Πρώτο Βήμα: Επιλέγοντας τη Σύνδεση

Ενότητα Β' (2 παραδόσεις)

Η Αναβάθμιση της Σχέσης: Επισπεύδοντας την Ένταξη

Ενότητα Γ' (2 παραδόσεις)

Η Μεγάλη Στροφή: Συναινώντας στην Εμβάθυνση

Ενότητα Δ' (2 παραδόσεις)

Αντιμέτωπη με την Ανατροπή Βεβαιοτήτων: Υιοθετώντας τον Ομοσπονδισμό

Ενότητα Ε' (2 παραδόσεις)

Εξευρωπαϊσμός και Διεύρυνση: Αποδεχόμενοι την Τουρκία

Ενότητα ΣΤ' (2 παραδόσεις)

Στη Δίνη της Κρίσης: Επιμένοντας στο Ευρώ

Υποχρεώσεις Φοιτητών

1. *Προφορική παρουσίαση* : Να ερευνήσει ένα θέμα επιλεγμένο από τον κατάλογο εργασιών και να το παρουσιάσει στην τάξη.
2. *Εργασία* : Να συντάξει μία γραπτή εργασία για το θέμα της προφορικής παρουσίασης. Οι εργασίες και οι προφορικές παρουσιάσεις είναι ατομικές.
3. *Γραπτή εξέταση*
4. *Συμμετοχή στην τάξη.*

Βαθμολογία

- Παρουσίαση + Εργασία: 40%
- Εξέταση: 60%

Σημ.:

- Η τελική προθεσμία για την υποβολή της εργασίας θα είναι μία εβδομάδα μετά το τελευταίο μάθημα
- Η εργασία θα υποβληθεί **και** σε ηλεκτρονική μορφή μέσω της e-τάξης και σε έντυπη μορφή (στη θυρίδα της διδάσκουσας - Θεμιστοκλέους 6, ισόγειο)
- Η υποβολή της εργασίας μετά το πέρας της προθεσμίας συνεπάγεται τη μείωση του βαθμού

Διαβάζοντας Πρωτογενείς Πηγές

Η βιβλιογραφία του μαθήματος περιλαμβάνει τις ακόλουθες πρωτογενείς πηγές, τις οποίες θα συζητήσουμε στην τάξη. Όλες οι πρωτογενείς πηγές με ένδειξη * έχουν αναρτηθεί στην η-τάξη του μαθήματος.

Η πλήρης βιβλιογραφία του μαθήματος (περιλαμβάνονται και τις δευτερογενείς πηγές) θα μοιραστεί στους φοιτητές ξεχωριστά.

ΈΝΤΑΞΗ

- *Κ. Καραμανλή, Δηλώσεις 23 Απριλίου 1973, Αρχείο Κωνσταντίνου Καραμανλή, Τόμος 7, σελ. 169-173
- *ΠΑΣΟΚ, Διακήρυξη Βασικών Αρχών και Στόχων του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος, 3 Σεπτεμβρίου 1974
- *European Commission (1976): Opinion on the Greek Application for Membership, σελ. 7-19

ΕΜΒΑΘΥΝΣΗ

- *«Θέσεις της Ελληνικής Κυβέρνησης για τις Σχέσεις της Ελλάδας με τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (Το Ελληνικό Μνημόνιο, 19 Μαρτίου 1982)»
- *Παρέμβαση της Ελληνικής Κυβέρνησης για αύξηση των ιδίων πόρων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, 1983
- *Υπόμνημα με τις Απόψεις της Ελληνικής Κυβέρνησης για τα Θέματα της Διακυβερνητικής Συνδιάσκεψης, 11 Οκτωβρίου 1985

ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ / ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ

- *«Υπόμνημα της Ελληνικής Κυβέρνησης για την Ενίσχυση της Οικονομικής και Πολιτικής Συνοχής», 11 Απριλίου 1986, σελ. 185-189
- *«Ελληνικό Υπόμνημα για την Πολιτική Ένωση (15 Μαΐου 1991)», σελ. 370-375

ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ

- *Α. Παπανδρέου, Παρέμβαση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τις Σχέσεις ΕΟΚ-Τουρκίας και Ελλάδας-Τουρκίας, 26-27 Ιουνίου 1986, σελ. 196-201
- *Γεώργιος Παπανδρέου, «Ο Ελληνικός Λαός απέδειξε ότι θέλει την ειρηνική συνύπαρξη με την Τουρκία», 6 Φεβρουαρίου 2000

ΚΡΙΣΗ

- *Α. Τσίπρας, «Όχι στο Μνημόνιο, Ναι στο Ευρώ», προεκλογική ομιλία, 14 Ιουνίου 2012

Ενδεικτικός Κατάλογος Φοιτητικών Εργασιών

Κάθε εργασία αφορά *μία (ή ίσως δύο) από τις χρονολογικές περιόδους και ένα από τις παρακάτω βασικές θεματικές:*

Η διαμόρφωση κυβερνητικών προτιμήσεων απέναντι στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση:

- Ο ρόλος των ζητημάτων εθνικής ασφάλειας
- Ο ρόλος των οικονομικών παραγόντων

Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ως ζήτημα στην εσωτερική πολιτική σκηνή:

- Η κομματική συζήτηση για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση
- Η κοινή γνώμη και η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση

Ενότητες και προτεινόμενα θέματα

Ο Ρόλος της Εθνικής Ασφάλειας στη Διαμόρφωση Κυβερνητικών Προτιμήσεων

- Τα αδιέξοδα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής έπαιξαν ρόλο στην αποδοχή της εμβάθυνσης της ολοκλήρωσης το 1985;
- Οι επιπτώσεις του νέου περιβάλλοντος ασφάλειας μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου για τις κυβερνητικές επιλογές στο Μάαστριχτ
- Ο εξευρωπαϊσμός της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής και ο δρόμος προς τη Σύνοδο Κορυφής του Ελσίνκι 1999
- Η Ελλάδα αντιμέτωπη με την πρόκληση της Διεύρυνσης της ΕΕ και η αποδοχή της τουρκικής υποψηφιότητας για Ένταξη στην ΕΕ

Ο Ρόλος των Οικονομικών Παραγόντων στη Διαμόρφωση Κυβερνητικών Προτιμήσεων **Βασική θεματική:**

- Τα οφέλη από τον κοινοτικό προϋπολογισμό και η επιρροή τους στην κυβερνητική στάση στη Σύνοδο Κορυφής του Μάαστριχτ
- Για την ελληνική κυβέρνηση στο Μάαστριχτ, υπήρξε εναλλακτική λύση στην αποδοχή του σχεδίου για την ΟΝΕ:
- Ο ρόλος των οικονομικών παραγόντων στην αποδοχή της τουρκικής υποψηφιότητας για Ένταξη το 1999
- Το 2010 και το 2015 υπήρξε άλλη λύση για τα δημόσια οικονομικά της χώρας εκτός από το πακέτο διάσωσης των ΕΕ/ΔΝΤ;

Το «Ευρωπαϊκό Ζήτημα» στην Κομματική Συζήτηση

- Η ευρωπαϊκή στροφή του Ανδρέα Παπανδρέου
- Η κομματική συζήτηση γύρω από τη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Μάαστριχτ) και την Ομοσπονδία
- Η κομματική συζήτηση για την εμβάθυνση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στα τελευταία χρόνια της δεκαετίας του 1990
- Η συζήτηση για τα Μνημόνια και ην παραμονή στην Ευρωζώνη, 2010-15
- Μνημόνια και Ευρώ, 2010-15: η στάση επιλεγμένου κόμματος (π.χ. Νέα Δημοκρατία, ΣΥΡΙΖΑ)

Το «Ευρωπαϊκό Ζήτημα» στην Κοινή Γνώμη

- Από την αμφισβήτηση στην ενθουσιώδη αποδοχή, 1980-1991
- Φιλευρωπαϊσμός στην κοινή γνώμη στην περίοδο μετά το Μάαστριχτ, 1992-1999
- Η στάση της κοινής γνώμης για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση στην περίοδο της κρίσης της Ευρωζώνης